

Македонската јавност повторно се разбранува заради несоодветните изјави на актуелниот премиер за заедничкото чествување со Бугарија на најголемиот македонски национален празник Илинден. Веруваме дека нашиот и бугарскиот премиер тоа го изјавиле мислејќи да повикаат гости од Бугарија, како и од другите пријателски земји, што е позитивна идеја. Но, ако се смета дека Илинден е заеднички македонско-бугарски празник со историски корени, тогаш сериозно се загрозува националната свест на секој Македонец каде и да е, па и на секој граѓанин на Македонија, и тоа токму заради иднината кон која сите се стремиме, но само со вистината за минатото можеме да создадеме среќна иднина.

Илинден е единствениот национален, односно државен празник кој го прославува Македонија и кој ги поврзува сите четири дела од нејзината етничка територија. Во националната свест на Македонците Илинденското востание претставува основен извор на сознанија за припадноста на македонската нација и силен мотив за пренесување на илинденските традиции на поколенијата. Таа свест не е статична, туку се развивала, се акумулирала, се наследувала, па ги менувала и општествените услови и токму врз тие илинденски традиции во услови на Втората светска војна е создадена македонската држава и е конституирана македонската нација. Имено, Илинден и другите слични настани се причина нациите кои живеат во приближно исти општествено-политички и економски услови да немаат идентична национална свест. Македонската национална свест е производ на општествените услови низ кои опстојувал македонскиот народ и најзначајните моменти, како што се, Разловечкото, Кресненското, Илинденското востание или НОАВМ влегуваат во свеста како општествена практика, како содржина на севкупниот живот на македонската нација. Тие настани се атрибути само на македонската нација и не можат да бидат заеднички со ниту една друга.

Точно е тоа дека некои држави на Запад, иако меѓусебно војувале со векови, денес заедно чествуваат некои настани. Меѓутоа, тие држави го расчистиле севкупното бреме на историјата, немаат никакви негирања на кој било сегмент од своите национални обележја. Додека ние, пак, сè уште сме под силен притисок на негирање

Ванче СТОЈЧЕВ

“

*Vist i nat a niz
i st orijat a vo
sega{ nost a za
i dni nat a...*

”

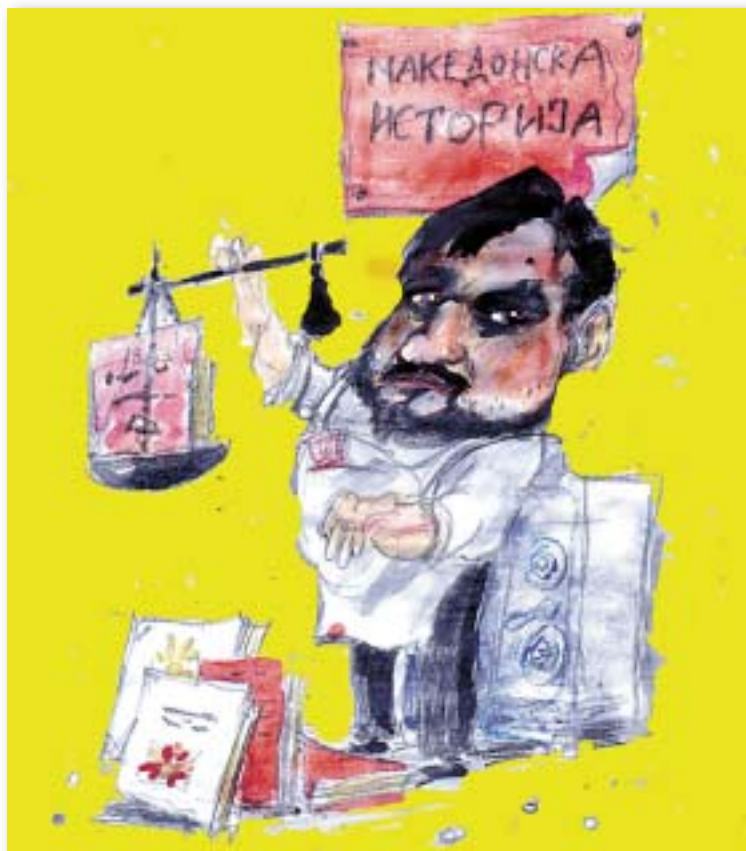
на битните елементи на националното прашање, како што се: јазикот, културата, територијата итн. На Запад, исто така, постојат настани кои не се чествуваат заеднички. Имено, Германија уште во времето на Вили Брант почна да се извинува за фашистичките злосторства во текот на Втората светска војна, во последно време тоа го прави и Ватикан, па тие сè уште не се на исто рамниште во заедничката прослава на Денот на победата над фашизмот.

Доколку ние заедно со Бугарите го чествуваме Илинден, тоа ќе значи дека признаваме заедничко потекло, заедничка борба, а тоа претставува оживување на идејата за Санстефанска Бугарија. Во такви услови не може да се говори за бугарската окупација на Македонија, за стрелањето во Ваташа, за концентрационите логори

ИЛИНДЕН

ниту, пак, за националноослободителната и антифашистичката војна на македонскиот народ, односно за македонската држава и нација како засебна и самостојна.

Македонскиот народ не е во заблуданиту историчарите се во ровови. Можеби македонската национална свест не е доволно развиена, тоа ќе стане кога масовно ќе ги зафати луѓето и нејзиниот развој ќе зависи од самите индивидуи, од нивната општествена положба, од духовниот и од материјалниот развој, од нивната култура итн. Различните видови нивни интереси,

МАКЕДОНСКИОТ НАРОД НЕ Е ВО ЗАБЛУДА НИТУ ИСТОРИЧАРИТЕ СЕ ВО РОВОВИ. МОЖЕБИ МАКЕДОНСКАТА НАЦИОНАЛНА СВЕСТ НЕ Е ДОВОЛНО РАЗВИЕНА, ТАА ТОА ЌЕ СТАНЕ КОГА МАСОВНО ЌЕ ГИ ЗАФАТИ ЛУЃЕТО И НЕЈЗИНИОТ РАЗВОЈ ЌЕ ЗАВИСИ ОД САМИТЕ ИНДИВИДУИ, ОД НИВНАТА ОПШТЕСТВЕНА ПОЛОЖБА, ОД ДУХОВНИОТ И ОД МАТЕРИЈАЛНИОТ РАЗВОЈ, ОД НИВНАТА КУЛТУРА ИТН.

од лични преку политички до национални, односно државни, во секоја индивидуа на "свој" начин меѓусебно се судираат и заради тоа различните индивидуи на различни начини се однесуваат кон објективниот факт дека постои негова нација и дека тој ѝ припаѓа на таа, односно на неговата сопствена нација. Според тоа, од

бугарската Влада, Стојан Данев, дека големите сили се против востание во Македонија. На 24 јануари 1903 година бугарската Влада добила предупредување од Русија да ѝ стави крај на дејноста на ВМК и дека може да смета на поддршка на Русија само доколку бугарската Влада стреми кон подобрување на положбата на христијан-

ско-преображенско во Бугарија прв пат се појавила во 1963 година, на прославата на 60-годишнината на Илинденското востание. Тогаш водечката личност на бугарската историографија, Димитар Косев, отворено истапил со "новата" концепција за карактерот на Илинденското востание. Тој го нарекол "бугарско востание" и го поврзал со Преображенското востание, кое било кренато на 19 август 1903 година (на Преображение) во реонот на планината Странџа во Одринско. Дотогаш тие две различни востанија никој не ги поврзувал. Голем број бугарски автори пишувале за Илинденската епопеја, за Илустрацијата Илинден, но никој не напишал Илинденско-преображенска епопеја или слично.

Е НАЦИОНАЛЕН ПРАЗНИК НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД

суштинско значење за ваквото или поинаквото изразување на националната свест кај луѓето зависи од нивната политичка свест и од националниот интерес. Ако 65.000 Македонци добиле бугарски пасош заради побрзо заминување во Европа, тоа не значи дека ја изгубиле националната свест, туку дека нивната држава за овие 15 години транзиција не успеала да ги оствари сопствените национални интереси.

Поранешниот премиер Љубчо Георгиевски не само што ја поддржува идејата за заедничко празнување на Илинден, туку изјави дека тоа не било Илинденско, туку Илинденско-преображенско востание и дека имало заеднички штаб. Потоа истакна дека оние кои не мислат така не си ја познаваат историјата. Со оглед на тоа дека историјата е наука која се поткрепува со факти, настани, личности, датиуми итн. ќе наведеме само неколку примери. На Солунскиот конгрес од 2 до 4 јануари 1903 година некомплетниот ЦК на ТМОРО донел решение напролет да се крене востание во Македонија, а не во Тракија. Непосредно по Конгресот, Гарванов и Думев потпишале спогодба со Врховниот македонски комитет (ВМК) и со раководството на воените братства за нивно учество во востанието во Македонија под знамето на Тајната македонско-одринска револуционерна организација (ТМОРО). (Тракија не се спомнува.)

Конзулите на големите сили брзо сознале за решението на Солунскиот конгрес за востание во Македонија. Рускиот конзул Гирс веднаш го предупредил бугарскиот претставник во Солун, Атанас Шопов, за подготовките за востанието во Македонија, а не во Тракија, со извештаите бр. 29 и 32 го известил претседателот на

ското население во Македонија по мирен пат. Во исто време рускиот министер за надворешни работи грофот Ламсдорф го повикал бугарскиот претставник во Петербург, Д.Станчов, и во ултимативен тон му соопштил дека "ниту еден руски војник и ниту една рубља" нема да бидат жртвувани и дека во случај на турско-бугарски конфликт Србија и Романија ќе ја поддржат Турција, а Русија нема да ѝ даде помош на Бугарија.

По таквите предупредувања, на 30 јануари 1903 година на предлог на Министерскиот совет, министерот за внатрешни работи на Бугарија, А. Људсканов, со образложение дека ВМК е штетна за државата и дека ја загрозува нејзината безбедност, на 31 јануари 1903 година по негова наредба полицијата ја зазела зградата, а раководителите на ВМК ги затворила. Воениот министер ги предупредил офицерите дека ќе бидат затворени доколку ѝ дадат каква било помош на ТМОРО. Значи, пред 1903 година бугарската Влада го забранила учеството на бугарските сили во македонското Илинденско востание, а денешната Влада бара заедничко празнување. Врз која основа?

Штабот на Илинденското востание бил формиран на Смилевскиот конгрес од 2 до 7 мај 1903 година, во чиј состав влегле Даме Груев, Борис Сарафов и Анастас Лозанчев, а заменици им биле Петар Ацев, Ѓорѓи Поп Христов и Лазар Поп Трајков. Штабот бил наречен Главен востанички штаб за Битолскиот револуционерен округ и сите негови членови, освен Сарафов, кој е офицер, се родени во битолскиот округ. Според тоа, не постојат можности овој штаб да биде главен и за Тракискиот округ, односно за Преображенското востание.

Теоријата за двојно востание Илинден-

Без оглед што при крајот на XIX век македонската нација не била конституирана, сепак постоеле Македонци со изградена национална свест. На пример, Даме Груев, Петар Поп Арсов, Крсте Мисирков и други кои учеле во Солунската гимназија во неа се запишале како "Бугари", (поинаку и не можеле). Подоцна, поради револуционерната дејност тие биле исклучени од Солунската гимназија, па се запишале во Белград во училиштето "Св. Сава". Таму единствено можеле да се запишат само како "Срби". Нешто подоцна и од таму биле исклучени, па Груев и Поп Арсов заминале во Софија каде што повторно се запишале како "Бугари" и го формирале друштвото "Лоза", со цел да работи за македонската лоза, односно генеза. Мисирков заминал за Одеса, каде што се запишал на Високата школа. Тој морал да се запише како "Русин". Нивната политичка свест била исклучително поврзана со нивните лични интереси и така ја зацврстувале националната свест, под чие влијание создале дела од траен национален интерес. Даме Груев и Петар Поп Арсов и четворица истомисленици ја создале Македонската револуционерна организација, (МРО, подоцна ТМОРО), а Крсте Мисирков ја напишал книгата "За македонските работи", во која на сликовит начин ја објаснил постојаноста и самобитноста на македонската нација. Во делото тој пишува: "Мојот татко, мојот дедо, мојот прадедо, ако заради непознавањето се нарекувале Бугари, тоа не значи дека и јас треба да бидам како и тие во темнина за мојата народност". Можеби тие се запишувале во различни националности заради лични интереси, како и денешните со бугарските пасоши, но верувам дека нивната македонска национална свест не е изгубена ниту, пак, изменета.